

Александров В'ячеслав Михайлович

доцент кафедри загальновійськових та правових дисциплін
військово-юридичного факультету Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ДО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ КОМПАНІЙ

З урахуванням сучасних змін, що відбуваються у світі, проголошенням Україною курсу на євроінтеграцію питання правового регулювання приватного сектору безпеки є актуальним та набуває важливого значення.

Приватний сектор безпеки має розглядатися у контексті забезпечення національної безпеки України як складова її частина. В Україні прийняті Закон України від 22.03.2012 р. «Про охоронну діяльність», Стратегія національної безпеки України «Україна у світі, що змінюється»: затв. Указом Президента України від 12.02.2007 р. № 105 (в редакції Указу Президента України від 08.06.2012 р. № 389/2012), Постанова КМУ від 11.02.2013 р. «Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності», інші нормативно-правові акти.

На сьогодні відсутнє законодавче визначення поняття приватні військові компанії саме тому пошлемося на визначення, що містяться в окремих міжнародних документах. Так, згідно документу Монтрю приватні військові та охоронні компанії – це підприємницькі суб'єкти, які надають військові та/або охоронні послуги, незалежно від того, як вони себе характеризують. Персонал приватних військових та охоронних компаній – це особи прийняті на роботу шляхом прямого найму або за контрактом з приватною військовою та охоронною компанією.

У доповіді Женевського центру демократичного контролю за збройними силами «Регулювання безпеки в Європі: статус та перспективи» використовується поняття «приватна компанія безпеки»

«private security company» розглядається авторами доповіді як комерційна юридична особа, що надає послуги безпеки урядовим та приватним клієнтам. У доповіді наводяться основні функції приватних компаній безпеки, які дають можливість відрізнити їх від інших компаній.

ПВК є як невеликі фірми, так і великі комерційні корпорації, що пропонують консультаційні та інші спеціалізовані послуги, пов'язані з вирішенням завдань в умовах війн і конфліктів.

Вперше до допомоги приватних військових компаній (далі ПВК) офіційно вдався американський уряд у 1974 році, коли компанія Vinnell Corp почала здійснювати підготовку Національної гвардії Саудівської Аравії. У XX столітті, на Близькому Сході, в Африці та Латинській Америці приватні військові компанії виконували як легальні, так і нелегальні завдання. Все більш функцій, які раніше виконувалися збройними силами та службами безпеки держав Заходу, надається приватним військовим та охоронним компаніям. Вони почали відігравати важливу роль у процесі заміщення і посилення «офіційних» військ цивільними професійними військовими фахівцями.

Якщо з початку ПВК здійснювали практичну підготовку та навчання військових спеціалістів, то з 90-х років вони стали брати участь в різних конфліктах як військові формування, особливо це проявилось під час війн на території колишньої Югославії (1991-1995р.р.). Треба відмітити, що у сучасних збройних конфліктах кількість ПВК значно збільшилася, а характер дій змінився, що дає привід казати про тенденцію «приватизації» війни, яка спостерігається у багатьох країнах світу, фахівці характеризують її як «размывание суверенитета», тобто йдеться про фактичну приватизацію функцій держави у військовій сфері. У західних військових колах існує думка, що роль ПВК у майбутніх війнах та збройних конфліктах буде поступово зростати.

У науковій літературі звертається увага на те, що між приватною охоронною діяльністю та приватною військовою діяльністю є суттєві відмінності. Так, наприклад, сектор приватних

охоронних компаній визначається як комерційні компанії, які забезпечують військовий захист або надають послуги пов'язані із забезпеченням безпеки з метою отримання прибутку. Вони надають послуги які пов'язані з озброєною охороною, фізичною безпекою осіб та безпосереднім захистом, а також швидке реагування на інциденти, контроль оточуючого середовища, детективні послуги, оцінка та аналіз ризиків, тощо.

До послуг приватних військових компаній віднесені військове навчання та консультування, військова розвідка, матеріально-технічне забезпечення, бойова та операційна підтримка, технічне обслуговування, розмінування, охорона важливих об'єктів, перевезення вантажів, логістика, розробка планів військового будівництва держав та бойового застосування їх армій.

Отже, можна зробити висновок, що приватні охоронні компанії призначені в основному для захисту власності та фізичних осіб, а приватні військові компанії, надають послуги наступального характеру для забезпечення військового впливу.

Позитивним у застосуванні ПВК є: можливість наймати працівників, із заробітною платнею меншою, ніж у фахівців-військовослужбовців регулярних військ; немає необхідності забезпечувати ПВК виплати на соціальне забезпечення, які звичайно включаються в контракт військовослужбовця регулярних військ; оперативні переваги перед регулярними збройними силами – здатність швидко нарощувати свої бойові можливості, або швидко скорочувати військову присутність; виконуючи важливі не бойові завдання, ПВК дозволяють збройним силам сконцентруватися на головних місцях; співробітники цих компаній мають освіту і навички у тому числі бойові, які отримали на службі в національних збройних силах; присутність ПВК знижує напруженість в суспільстві, що виникає при застосуванні регулярних збройних сил, які місцеве населення сприймає як окупаційні сили.

В той же час необхідно звернути увагу на те, що застосування ПВК має свої проблемні питання та негативні сторони в порівнянні з регулярними військами. До них, на наш погляд, можна віднести

наступні: можливість використовувати ПВК в обхід обмежень, які накладаються існуючими механізмами контролю; у багатьох країнах ПВК не зобов'язані звітувати про масштаби своєї діяльності або статтях своїх витрат; ПВК більш мотивовані отримувати прибуток ніж виконувати свій громадянський обов'язок; персонал компаній не зобов'язаний підкорятися військовій дисципліні, командуванню національних збройних сил, дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права; спрощений порядок припинення діяльності, що ускладнює з'ясування місця перебування їх персоналу у випадках порушення законів; умови контрактів ПВК не передбачають усіх варіантів розвитку подій, що зменшує їх оперативність і боездатність; зменшення грошових виплат може викликати плінність кадрів; у деяких країнах (Ірак, Афганістан) особовий склад сил безпеки який набирають та здійснюють підготовку силами ПВК буває погано підготовлений.

Таким чином, до початку XXI століття у світі з'явилася потужна індустрія приватного військового підприємництва, спостерігається приватизація функцій держави у военній сфері, що суттєво змінює поняття про сучасну війну. Збільшення кількості ПВК, які здатні застосовувати зброю, може загрожувати безпеці світового співтовариства тому їх діяльність, вплив на систему міжнародних відносин потребує подальшого дослідження та більш детального правового врегулювання. Участь ПВК у військових операціях ставить питання відносно можливості застосування до них норм міжнародного гуманітарного права.

Алісова Євеліна Євгеніївна

студентка Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»
ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ